

Politikai
röpiratok

87

87
671

Az

1865-IKI

MAGYAR ORSZÁGGYÜLÉS

ÉS A

MAGYAR ALKOTMÁNY.

KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A FENNFORGÓ

PÉNZ- ÉS HADÜGY KÉRDÉSEIRE.

FÜGGELEKKEL.

Klausser Miklós

barátomnak emlékéül

IRTA

ZÁCH JÓZSEF,

okleveles reáltanár.

a vereséj

8.

PEST. 1866.

PEST 1866.

KUGLER ADOLF BIZOMÁNYA.

L. 5752 00769249

1865-1866

MAGYAR ORSZÁGTYÚLES

12 A

MAGYAR ALKOTMÁNY

KÜLÖNÖS TÖRTÉNETI ÉS FENNTARTÓ

PÉNY- ÉS HADÉK FÉRDÉSÉRE

DE BALLAGI GÉZA

Károlyi Mihály

Károlyi Mihály

1866

NACH JÖNSER

1866

PEST, 1866.

KHÓR ÉS WEIN KÖNYVNYOMDÁJA.

DOROTTYA-UTCZA 14. SZ. A.

Midőn az 1861-iki országgyűlés feloszlat-
tott, a nemzet elkeseredett jogos kívánalmainak
eredménytelenségén; éreztük mindnyájan az évek
óta felhalmozódott országos ügyek elintézésének
sürgős voltát, éreztük a következőket, melyek
egy hazai törvényeinkkel, nemzetünk szellemével
homlokegyenest ellenkező kormányforma folyto-
nos meghonosítási kísérleteinek voltak kifolyásai:
de másrészt az ország fejedelmeinek esküje és
folytonos gyakorlat által szentesített ősi törvé-
nyeinek védelmére történt nyilatkozatok erőt
adtak a reményben már-már csüggedő kebelnek
a jobb jövő hasadó hajnalát előérzeni. Az elszé-
ledt honatyák övéik körébe tértek vissza s táp-
lálták, mint mindannyi apostolai a jogosság szent
ügyének a honszeretet lelkesítő hitét.

Nehéz napok gördültek azóta a mulandóság
örvényébe, terhököt éreztük mindannyian, s kri-
tikailag csak a történelem fogja azokat mélt-
tányolni.

Míg a Lajthán innen provisorium címén az ostromállapottól csak hajszálnyira különböző kormányzat uralgott, s alkotmány név alatt egy abszolút és bürokrata szellemtől áthatott kormányforma behozatalára, illetőleg ránk erőszakolására tétették meg minden készülétek, addig a Lajthán tul azon hiedelem terjesztetett, hogy alkotmányos jogaink visszaszerzése körüli küzdelmeink az országállam létét veszélyeztetik s velünk történelmileg összetestvéresedett népek elnyomatását célozzák. Itt a jog fölé helyezett hatalom, ott az igazság fölé emelt szabadalmazott rágalom üzé merész játékát.

Mit tettünk mi ezek ellenében?

Mit körülményeink tenni engedtek, t. i. a nyilvánosság teréről leszorítva csendes visszavonultságban, ügyünk igazságának legtisztább, legélénkebb öntudatában s a jog és igazság elmaradhatlan diadalának erős és tántoríthatlan hitében éltük napjainkat.

A februar 26-iki patens, mely az örökös tartományokra nézve tagadhatlanul alkotmányozó hatással volt, s mely azon abszolút kormányzathoz szokott népekben közügyek iránti részvétet keltett s e politikailag még kiskorú népeknek eszköz volt önálló alkotmány kivására, reánk ki-

terjeszhető nem volt, mert köztörvényeink szerint alkotmányunk csak a király és nemzet törvényes képviselői között történt meg egyezéssel változtatható meg,¹⁾ s így minden törekvés, mely e patenst az összállamra tehát szent István koronájára is kiterjeszteni célozta, köztörvényeinkkel meg nem gyeztethető, azaz törvénytelen volt.

A nemzet ragaszkodva őseitől átszármazott törvényeihez, azon jog alapon maradt változatlan szilárdsággal, melynek hű kinyomata volt az 1861-iki országgyűlés s jogos kívánalmainak teljesülését időkérdésnek tekintette.

A rendszer, mely világos törvényeink²⁾ és azok szellemének szándékos félremagyarázása vagy tekintetbe nem vételével a létező personalis uniot réaluniora változtatni és a birodalom két felétegycentralizáló birodalmi parlament, Reichsrath szűk keretébe összevonni feladatául tűzte ki, Ő Felsége által megszüntettetett s a meghallgatott államférfiaknak sikerült bürkrata s centralista hatalmak ellenében az ügyek menetét a jogosság és törvényesség alapjára téríteni.

¹⁾ Corp. Jur. Hung. 1790. XII. t. c.

²⁾ 1715. III. t. c.; 1741. VIII. t. c.; 1790. X. t. c.

A rendszerváltozással új közjogi elvek diadalát üdvözölte a birodalom, de kiválóan Magyarország, miután ez új elvek képviselői, kik a kormányzás vezetésére meghivattak, mint a jogoság, törvényesség és méltányosság bajnokai ismereteseek, küzdelmük eredményeként tekinthetjük az 1865-iki országgyűlést, melynek a nemzet egész jövőjére kiható horderejét nem csak minden honpolgár, de egész Europa ismeri s így ennek mikénti lefolyását — bátran mondhatjuk — egész Europa feszült figyelemmel kíséri.

Fontos reánk nézve ez országgyűlés, hogy a jogfolytonosság alapján ősi alkotmányunkat, önálló s az örökös tartományok kormányzatától függetlenségünket visszavívjuk s az összállamhozi viszonyunk, mely törvényeink értelmében personalis unioban — azaz egy fejedelem létében az örökös tartományokban és Magyarországon, itt az alkotmányrai kizárólagos joghatás nélkül — áll, határozottabb, világosabb kinyomatot nyerjen. Az államhozi viszonyunk határozott megállapítása nagy horderővel bír a birodalom bel- és külügyi állására, nagy hatalmi tekintélyére s így Europa politikai egyensúlyára is.

A jogalap, melyet ez országgyűlésnek elfoglalni kötelessége, nem lehet más, mint melyen az

1861-iki állott, mert azóta jogos kívánalmaink semmi részben nem teljesítették, szentesített törvényeink még maig is függőben tartatnak s így követeléseink, nemcsak hogy meg nem változtak, hanem azóta elkövetett jogcsorbítások új re-
criminatiokra szolgáltatnak alkalmat. S mégis több eredményt várunk ez országgyűléstől. Joggal: mert úgy látszik engedékenyebb, a törvényt és jogot méltánylóbb kormánynyal állunk szemben.

Míg 1861-ben a kormány által a *pragmatica sanctio* — a magyar koronát a dynastiához kötő és ezt a korona népeinek jogait és törvényeit viszontelismerő és biztosító eme alapszerződés — csak reánk nézve kötelező, a kormányra nézve pedig minden viszont-kötelezettség nélkül csak jogosító erejűnek tekintetett, tehát egyoldalul kötelező szerződésnek magyaráztatott; míg azon időben a februári patens hatalomra támaszkodó *vas consequentiávali keresztülvitele* helyezettett kilátásba s törvényeink elvettetésével az ősszállam érdekei ellen, az európai politikai súlyegyen veszélyeztetésével, az egyes népcsaládok nemzetiségi s így fejlődési igényeinek, tehát a belnyugalom feláldozásával a magyar korona országainak az örökös tartományokbai beolvasztása céloztatott: most a kormány a *pragmatica sanc-*

tiót kétoldalulag kötelezőnek ismeri el s a februári patens reánk leendő kiterjesztésére célzó törekvés megszüntetett.

A kormányt még koránt sem látjuk azon jogalapon, melyen látni óhajtának, de kezdeményezésnek elhárította a kiegyenlítés legfőbb akadályait s a pragmatica sanctio a nemzet és kormány részéről elismerése közös jogalpnak tekinthető, melyen a minden részről már elhalasztatlan fontosságú nagy munka valósítását némi megnyugvással várhatjuk.

Fönnebb mondók, mikép ez országgyűlés az 1861-iki országgyűlésen kifejtett elvek alapján működhetik, s mit a nemzet akkor eredmény nélkül várt, annak kivívását most az országgyűlést megelőzőtt jóakaró fejedelmi tények által ébresztett bizodalom közel kilátásba helyezi.

Bár a vélemények nyilatkozata a legnagyobb tartózkodással történik, mindazáltal tisztán kivethető, hogy az ország elvárja képviselőitől mikép a kiegyenlítésnek nem fog feláldoztatni s a k a l a t o s t ö r v é n y e i n k egyike is, de sőt a jogfolytonosság alapján alkotmányunk azonnali helyreállítását határozattan fog sürgettetni, ertm hazánk ezredéves majdnem folytonos viha-

rok próbáját kiállott alkotmányunkban az örökös tartományok szabad alkotmányos fejlődése garantiát talál s az összbirodalom népeinek nemzeti sajátságaival megegyeztethető alkotmány meghonosítása teheti csak erőssé, regenerálhatja megifjíthatja a monarchiát.

Midőn tehát a tanácskozások terme s vele fontos államügyi kérdéseink megoldására alkalom nyílik, nem ismerjük félre a pillanat fontosságát, sőt annak távolba kiható hordereje egész komorsággal tűnik fel előttünk; megragadjuk az alkalmat ősi alkotmányunk visszaszerzésére, biztosítására.

A hatalom által függőben tartott sarkalatos törvényeink visszaszerzése, alkotmányunk a korigényeihez módosítása, illetőleg bővítése körül fontos teendői vannak ez országgyűlésnek, a nemzet bizodalommal tekint feléje s elvárja, mikép kieszközli:

Elismerését a jogfolytonosságnak. A jogfolytonosság elvének általános elismerése és érvényre juttatása köz- és magánjogi kérdések megoldására nézve a legfontosabb elvek egyike, ellentéte, a jogeljátszás elmélete (Rechtsverwirkungstheorie), melyben bécsi államférfiak annyira tetszettek önmaguknak, csak ott vihető ki,

hol oly hatalom támogatja, melyet a jogkövetelő vagy annak javára forduló viszonyok, körülmények megingatni vagy megtörni képes soha nem lesz. Elfeledék bécsi népboldogítóink, hogy ily hatalom a nap alatt nem létezik s a jogjeljatszás elmélete nemcsak a közjogi, de magányjogi tolongó viszonyokban, az egyes ember életével ép úgy mint népek és nemzetek életével fejlődő jogérzetben, az enyim és tied jogfogalmában oly hatalomra talál, melyet talán ideig óráig elensulyozni igen, de elnyomni soha nem lehet. Miután minden ember az igazság elmaradhatlan diadalának öntudatában él, ez elnyomhatlan hit, ez erős támasza a reménynek kérdessé teszi a józan észszel ellenkező jogjeljatszás elméletének s minden következményeinek tarthatóságát. A jogfolytonosság elvének érvényesítéséből következik:

A hatalom által felállított jogainkkal és törvényeinkkel ellenkező minden intézmény azonnali megszüntetése. Számos intézmény plántáltatott át hozzánk a lefolyt évek alatt, intézmények, melyek az ország függetlenségével, önálló kormányzatával, ősi jogainkkal és törvényeinkkel, nemzetiségi sajátságainkkal, társadalmi viszonyainkkal homlokegyenest ellenkeznek; intézmények, melyeknek hazánk törvényeiben semmi

nyoma s melyeket mi mint törvényeseket soha el nem ismerhetünk, de a tények kérlelhetlen logikáját tagadnunk nem lehet, mert a fennállott s még fennálló intézményeknek következményeként tünik fel előttünk az évek folyama alatt némely társadalmi viszonyunk megváltozása, melyeket azonnal megszüntetni vagy tovább fejlődésében rögtön gátolni ép oly képtelenség, sőt lehetetlenség volna, mint ha a fává fejlődött növényt szűk maghüvelyébe akarnók visszateremteni. Ez országgyűlésnek egyik nehéz feladata, hogy a törvénytelen intézmények azonnali megszüntetését eszközöltesse, s helyökbe a társadalmi rend megváltozott viszonyainak megfelelőket azonnal állítson. Ha a jogfolytonosság elve érvényre emelkedik (mi kétséget nem szenved), úgy meg kell szünniök azon intézményeknek is, melyek nem a jog, hanem a hatalom kifolyásai.

Önálló, független kormányzat azon jog, melyről Magyarország lemondani soha nem fog, ebben találja hazánk minden népe nemzetiiségének leghatalmasabb garantiáit, e nélkül, mint nem régiben láttuk, a germanisatió nyújtja felénk sorvasztó karjait s következménye a nemzeti elfajulás, s a némettség javárai elnyomatásunk. Magyarország önálló, független kormány-

zatáról le nem mondhat soha s készebb inkább az absolut hatalom által reá mérendő szenvedéseket jobb jövő reményében eltűrni, semhogy kétségbeesett öngyilkosként a tolongó habok hányatásainak s enyészetnek adja magát. E részben csak törvényesség vagy absolutismus lehetséges, e két szélsőség közötti ürt nem töltheti be semmi. Önálló, független kormányzatunk feláldozása ellenkezik a magyarországi népek nemzeti érdekeivel, ellenkezik a monarchia alkotmányos fejlődésével, ellenkezik Europa politikai sulyegyenével, s bár törvényeink ³⁾ elég határozottan biztosítják a magyar korona tartományainak önálló, független kormányzatát, a bécsi államférfiak között mégis mindig találkoznak s gyakran a többség, kik a fejedelem és az országos rendek megegyezésével hozott s királyi hitlevelek, eskük által, nemkülönben folytonos gyakorlat által szentesített törvényeink fölé helyezkedve merész kezekkel nyulnak ama oszlop lerontására, mely a monarchia erősségét képezi, mely nélkül Magyarország nem létezhetik, mely

³⁾ 1715. III., 1608. II., 1681. IV., 1723. CIV., 1741. XI., 1790. XVII., 1841. VIII., 1790. X., 1790. XII., 1485 II., 1741. IX., 1790. V., 1618 XXXVII. 1640. LXXIV., 1649. VII. 1485. II., 1608. II., 1618, XXVII., 1649. VII., 1681. IV., 1715. III., 1723. CIV., 1741 IX., 1741 XI., 1790. V., 1790. X., 1790. XII., 1790. XVII., 1841. VIII.

nélkül Magyarországot lakó különböző nemzeti-
ségek semminemű biztosítást nem találnak, mely
nélkül az örökös tartományok alkotmányos fej-
lődése a lehetetlenségek sorába tartozik, mely
nélkül Ausztria a német szövetség s az európai
diplomácia ügyeibe következteljes protestatiók
s tornyosuló bonyodalmak nélkül fel nem léphet.

Az Ausztria és Magyarország között fenn-
álló personalis unio az egyedüli kapocs, mely a
monarchia két felét egyesíti s melyet, ha Ma-
gyarország különválási, elszakadási törekvéssel
birt volna, széttépni több ízben alkalma nyílt
— de ez mindig ellenkezett a nemzet törvény-
hezi ragaszkodásával ellenkezett a dynastiához
hagyományos hűséggel, mely az őszállam érde-
kében, ellenállva minden hűtlenségei csábítá-
soknak, vérét ontotta. A personalis unio elisme-
rése mellett biztosítva volt Ausztria belbékéje, te-
kintélye s nagyhatalmi állása; a bonyodalmak
özöne a felbomlás és végenyészet határaig sodor-
ták a monarchiát, ha kormánya a törvény teré-
ről lelépett. Hogy az országra, ép úgy, mint az
őszállamra oly következteljes illetéktelen be-
avatkozásoknak országos ügyeinkbe eleje vétes-
sék s törvényeink szántszándékos félremagyará-
zása jövőre megakadályoztassék, hiszszük, hogy ez

országgyűlésünk feladatának ismeri külön törvény-cikkelyben kimondani, mikép magyarorszá- g és az örökös tartományok mint eddig ugy ezután is csupán personá- lis unio mellett állanak ugyanazon egy fejedelem alatt, de közjogi te- kintetben egymástól teljesen függet- lejnek. Magyarország ez egyetlen, de a nemzet hűsége által elég erős kapeson kívül egyebet el nem ismerhet; a felmerült közös ügyek, mint az államadósság, vám- és kereskedelmiügy, melyek az örökös tartományok érdekeit a mieinkkel ösz- szekötik, szinte a personalis unio alapján intézen- dők el. Önállóan s az örökös tartományok kor- mányzatától teljesen függetlenül intézé el Ma- gyarország belügyeit, a törvény-alkotás, módó- sítás az országgyűlést és fejedelmet közösen il- lette, pénze és vére fölött maga rendelkezett, a közmunka, közlekedés, ipar, gazdaszat, kereske- delem emelésére önállóan intézkedett, a vallás és közoktatás ügye a magyarországi kormány- közegek illetékessége alá tartoztak, s így az 1848-iki III. törvénycikkely által alkotott

Független magyar felelős miniszte- rium reánk nézve nem új intézmény, csak mó- dosítása a régebben fennállott kormány székeknek,

a magyar királyi udvari cancellariának, a helytartótanácsnak és kamarának.

Igy Magyarország nádora főkapitánya a magyar haderőnek⁴⁾ s ő volt főparancsnoka minden az országban levő magyar és netaláni idegen katonaságnak, ő volt legfőbb igazgatója és felügyelője a hazai katonai intézeteknek, s minden katonai ügyekben ő intézkedett s pedig az örökös tartományok kormányzatától teljesen függetlenül s a magyar alkotmány értelmében⁵⁾, tehát állása megfelel a magyar hadügyminiszternek; a katonaságnak megszavazása⁶⁾, s „minden következtetés elleni óvás mellett“ önkényti felajánlása⁷⁾, a magyar ujoncok magyar katonaság közé leendő besorozása körüli intézkedések, továbbá hogy a magyar ezredek tulajdonosai és tisztjei magyarok legyenek. hogy a magyar katonaságot a magyar alkotmánynyal ellenkező dolgokra megesküdtetni nem szabad, nemkülönben a magyar katonaság szolgálatideje körüli intézkedések⁸⁾, az idegen katonaságnak ez országbóli kitakarítottása s a

⁴⁾ 1715. XXI., 1791. V.

⁵⁾ 1555. I., 1618. IV., 1659. I., 1808. VII.

⁶⁾ 1808. II., 1827. IV., 1840. II.

⁷⁾ 1741. LXIII., 1796. II., 1805. II., 1808. VIII.

⁸⁾ 1559. XIX., 1715. VIII., 1741. XXII. és LXIII. II. 1752. XV., 1792. IX. 1791. XIX., 1807. I. 1808. VI., 1825. IV., 1830. VII., 1840.

magyar katonaság az országba hagyatása, illetőleg visszahozatása⁹⁾ körüli minden intézkedés kizárólag a magyar országgyűlést illette, ez intézkedések végrehajtása 1848-ban (királyi szentesítés mellett hadügyminiszterium állítottatott fel, tehát Magyarország e tekintetben semmi új vívmánynyal nem dicsekszik, mert a hadügy körüli elsajátíthatlan jogai az országnak minden kétségen fölül állanak. De sőt még a Magyarországot illető béke és háború kérdéseire¹⁰⁾ nézve is önállóan intézkedett a magyar nemzet.

A pénzügyre nézve az ország szinte önállólag intézkedett s e joga az örökös tartományok kormányzatától ép oly kevésbé függött mint a hadügy. Az országgyűlésnek mindig főgondja volt, „hogy a magyar kamara megtartásának törvényes függetlenségében, — s mindazok, mik Magyarországon és a kapcsolt részekben a kincstárt illetik, így a só és a bányászat is, a magyar kamara alá legyenek helyezve¹¹⁾.” A magyar országgyűlés tárgyalásai alá tartozott az adó és katona állítás¹²⁾ s e jogot attól elvonni s

⁹⁾ 1645. III., 1655. XIX., 1659. I. és XXV., 1681. VIII.

¹⁰⁾ 1586. I., 1546. IV., 1608. II., 1659. I. és XIV. 1662. IV., 1681. IV., 1715. IV., 1723. CIV., 1791. XVII.

¹¹⁾ 1741. XIV.

¹²⁾ 1827. IV.

az országgyűlésileg megajánlott adót országgyűlésen kívül soha semmi szín alatt fölemelni nem lehet¹³⁾; mennyisége a közadónak mindenkor az országgyűlésen, egy dietától a másikig határozott meg s a király külön törvénycikkelyben biztosítá [az országot, „hogy bármely nevezetű segedelmek, akár pénzben, akár termésiekben vagy ujoncokban királyi önkény szerint vagy bármely más cím alatt az országra nem fog rovatni¹⁴⁾“ de sőt az országgyűlés mellőzésével önkényileg kivetett adók fizetőit hazai törvényeink büntetés alá vonandóknak rendelik¹⁵⁾ a hadiadó az országgyűlés megszavazásától függött¹⁶⁾ a só árának meghatározása¹⁷⁾ valamint a harminczad szabályozása a magyar országgyűlés jogköréhez tartozott s jövedelmök a magyar kincstárba folyt¹⁸⁾. Az aranyat és ezüstöt rudakban az országból kivinni nem szabad, hogy ezt a hazában kell pénzzé verni, átadni a forgalomnak és hogy a pénzlábat az országgyűlésen kívül változtatni nem szabad, törvényeink¹⁹⁾ határozottan elrende-

¹³⁾ 1790. X., 1825. III.

¹⁴⁾ 1715. VIII., 1741. XXII., 1790. XIX.

¹⁵⁾ 1504. I.

¹⁶⁾ 1790—91. XIX., 1827. IV.

¹⁷⁾ 1791. XX., 1792. XIV., 1802. III., 1830. X.

¹⁸⁾ 1622. XIV., 1625. XXXIII. 1647. LXXXVIII., 1723. XIII.

¹⁹⁾ 1490. XVII., 1553. XXIII., 1558. VIII., 1659. LXXII., 1729. XIV., 1741. XXXII.

lik; a koronajószágok elidegenítése a vevő pénzének elvesztése terhe alatt van megtiltva²⁰⁾. Eből tisztán kitűnik, hogy Magyarország pénzügyi kérdései az örökös tartományok kormányzatától teljes függetlenségének megóvása mellett a magyar országgyűlés jogköréhez tartoztak mindig s így az 1848. III. törvénycikkelyben felállított pénzügyminiszter nem új intézmény sőt már régibb törvényeink²¹⁾ nyíltan mondják, „hogy országos kincstárnok választassék, ki az osztrák vagy bécsi kamarától éppen semmi függésben ne legyen, — s más tartományok Magyarország jövedelmeibe semmikép ne avassák magukat.“

A többi, kiválóan a belügy, a közmunka és közlekedés, a gazdaság, ipar és kereskedelem, a vallás és közoktatás, az igazságügy mindig az örökös tartományoktól s minden más kormányzóktól független²²⁾ magyar királyi udvari cancellária és helytartótanács jogköréhez tartozott, mely magas kormányzó feladata a fontos közigazgatási és törvénykezési ügyek vezetésén kívül a király és korona jogainak sértetlen fen-

²⁰⁾ 1608. XXII.

²¹⁾ 1622. V, 1728. XVI.

²²⁾ 1741. XIII.

tartására ügyelni, e mellett az ország alkotmánya ellen semminemű rendeleteket, bárkinek kérésére ki nem bocsáthatni²³⁾, e kormányszékekből alakítottak 1848-ban a független magyar felelős miniszterium. Tehát ősi jogaink e téren 1848-ban csak újrai átalakítást és megerősítést nyertek.

Az ország integritása, a magyar birodalom eloszthatlan egysége, melyet sértetlenül fentartani annyi királyi hitlevél s törvénycikkely egyaránt kötelez, csak kilátásba van helyezve; az 1848. VII. törvénycikkelyben a magyar- és erdélyországi rendek közös akaratából folyó királyi szentesítést nyert erdélyi unio tetteleg végrehajtatott s mégis egy ujabban összehívott erdélyi országgyűlésnek kell vala ez uniót újra kimondani; Fiume, mely 1807. IV. törvénycikkely által újból Magyarországgal egyesítettett, ma más kérdésektől látjuk függővé tenni. Nem szólnunk Horvátországról, Slavóniáról, Dalmátiáról, a Végvidékről s az ezekkel századok óta jó és roszbaniközös sorsunkról, nem azon törvényekről, melyek a Magyarország s a társországok egymáshoz viszonyát tárgyazzák, elég legyen kimondanunk, mikép ez országgyűlés az ország integritását s a

²³⁾ 1543. XXXI.

magyar korona alá tartozó részek szoros kapcsolati egyesítése érdekében megtesz mindent, mit közös alkotmányunk csorbítása nélkül törvényeink megtenni engednek; másrészt hiszszük, hogy Ő Felsége, ki ujabban a nemzet kebelét bizodalomra kelté, az ország e jogos kívánatának megfog felelni s a koronázás e feltételét nem engedi azon pillanatban, midőn nemzet és fejedelem közötti egyesülés őszinte nyilatkozatait látjuk, akadályozólag közbejördülni.

Teljes egyenjogúsága minden vallásnak és nemzetiségnek. Minden vallás feladata az ember nemesítése, a végcél, melyre törekednek egy, csak az utak különfélék s úgy tartjuk, hogy az ut választása a lelkiismeret dolga. A lelkiismeret, a belső meggyőződés semminemű emberi intézmény szűk keretében nem szorítható, azt törvénycikkelyek által szabályozni nem lehet s minden erre vonatkozó kísérlet bűnnek tekintetik az ellen, kinek véghetetlen bölcsessége az emberi kebelbe helyezé e szellemet s azt minden megtámadások ellen az öntudattal vértézé. A lelkiismeret szent és sérthetetlen. Alkotmányunk mindig kegyelettel viseltetett a vallások iránt²⁴⁾

²⁴⁾ 1606. I., 1608. I. ante coron. 1616. V., 1791. XXVI. és XXVII. 1840., XV. t. c. I. r. 5. fejt. és II. r. 13. fejt. 1844. III.

csak a homályos mult maradványaként áll még ma megoldatlanul a zsidókérdés, ezt eddig nem türelmetlenségünk, hanem a fölöttünk elvonuló viharok miatt törvényes uton megoldani lehetetlen volt s a most nyíló alkalom bizonyára felhasználtatik, hogy ily nem alárendelt társadalmi ügy a legközelebb érdekelt megelégedésére s az egész nemzet egyhangú kívánsága szerint intéztessék el.

Hogy Szent-István koronája alatt lakó népek nemzetiségi önálló fejlődésének szárnysegésére a magyar alkotmány vagy a magyar nép természetes hajlama soha nem törekedett, elég legyen minden magyarázat helyett oda mutatni, mikép a különféle nemzetiségek századok óta egy kenyeren élnek velünk testvéri egyetértésben, anélkül, hogy nemzetiségi sajátságaikból, eredeti jellemökből egészben csak hajszalnyit áldoztak volna fel. Ha itt-ott egyes megmagyarosodott helyekre, falvakra utaltatik, úgy ezek ellenében számokkal léphetünk fel, ki-mutatandó, hogy sokkal több hely, falu van, melyben ősi magyar lakói nyelve helyett ma más nyelvet találunk, s ebben mi magyarok nem látunk mást, mint a természet egy törvényének való-sítását, mely a magyar nép türelmessége, hajlé-

konyságas — mondanám — nyájassága által könnyítettik. A nemzetiségi villongások nem az 1848. törvények, hanem azok akart vagy nem akart félremagyarozásának kifolyásai. Mindazáltal kész a törvényhozó hatalom a megbomlott testvéri egyetértés helyreállítására megtenni minden intézkedést s megváltoztatni az alkotmány azon törvénycikkeit, melyekben a testvérnemzetek nemzetiségi fejlődésük akadályát látják.

FÜGGELEK.

Ő Császári s Apostoli királyi Felségének

Trónbeszéde,

melyvel az 1865-dik évi karácson hava 14-kén.

Magyarország közországgyűlését

legkegyelmesebben megnyitni méltóztatott.

Midőn kedvelt Magyarországunk országosan egybegyült Főrendeit és képviselőit körülöttünk egybeseregelve örömmel szemléljük és üdvözöljük, egyuttal nyilvánítani kívánjuk szándékainkat, melyek körükbe vezérlettek, és tenni ezt azon őszinte nyíltsággal, mely a Fejedelmek és Népek közötti bizodalomnak nélkülözhetlen feltéte.

Befejezni jövénk, mit Uralkodói kötelességeink érzetétől álthatva megkezdettünk; saját személyünkben és így annál sikeresebben szándékunk elosztatni azon aggodalmakat, elhárítani

az akadályokat, a melyek eddig a függő közjogi kérdések elintézését gátolták.

Ez akadályok között első vonalban áll azon ellentét, mely a kiindulási pontok között létezett. Jogvesztés egyrésztől, merev jogfolytonosság másrésztől — kiegyenlítésre nem vezethetének.

A fentérintett akadályt Mimagunk hártjuk el, midőn a Sanctio pragmaticában egy kölcsönösen elismert jogalapot választunk kiindulási pontul.

Ez alaptörvény midőn Magyarországunk s az ahhoz kapcsolt részeknek közjogi és belkormányzati önállóságát biztosította, egyuttal állandóan megállapította Uralkodó házunk kormányzása alatti Országaink és tartományaink feloszthatlan és elválhatlan együttmaradását, s ezzel azok összegének nagyhatalmi állását. És valamint Mi ebben találjuk az önállóság törvényes és ok-szerű korlátozását, ép úgy tartalék nélkül elismerjük annak e korlátok közötti jogosultságát.

Hasonlókép érintetlenül kívánjuk fenntartani a Sanctio pragmaticának a magyar korona épségére vonatkozó határozmányait, s azért, noha számításba kellett vennünk a mult évtizedek lefolyása alatt közbejött tényeket, mégis kiváló fejlődemi gondjaink közé soroltuk annak eszköz-

lését, hogy magyar koronánk országai már e jelen országgyűlésen képviselve lehessenek.

Egybehívtuk e célból Erdélyi Nagyfejedelemségünk országgyűlését, hogy az a Magyarországnak és Erdély egyesüléséről szóló 1848. évi I. törvénycikkelyt komoly és beható megfontolásának tárgyává tegye, és az 1848-diki magyar országgyűlés 7-dik törvénycikkét illetőleg hason eljárásra szólítjuk fel kedvelt Magyarországnak hű Rendeit és Képviselőit a végül, hogy e kérdés ne a törvény holt betűje nyomán szinleges és ép azért kétes eredményű, hanem minden életerős tényezők számbavételével és azok bizalmas csatlakozása alapján tartós és maradandó megoldást nyerjen.

Felszólítottuk továbbá Horvát- és Tótországok gyűlését, hogy eleve gondoskodják a felől, miszerint e jelen országgyűlésen kellőleg képviselve legyen, és midőn a Horváth országgyűlésnek az 1861. évben hozott és a közjogi viszonylatra vonatkozó határozatát közöljük egyszersmind hiszszük és reméljük, hogy a századok során egyesült társnemzetek frigyeseülése kölcsönös engedékenység alapján és a méltányosság azon szellemében fog létrejönni, melynek kedvelt Magyarországnak hű Rendei és Képviselői 1861. évi sz.

Jakab hó 6-án kelt felírásukban ez ügyre nézve kétségtelen tanúságát adták.

Ez országgyűlés első feladatául kell, hogy birodalmunk egyéb országai és tartományaival közös ügyek tárgyalásának és kezelésének elhatározását sorozzuk.

E közös ügyek létezése már a Sanctio pragmaticában találja alapját, kezelésük módjára nézve mégis lényegileg változott viszonyok lényeges változást igényelnek.

Ugyanis tekintettel a politikai, nemzetgazdasági és társadalmi tényezők időközben helyt foglalt teljes átalakulására, fejedelmi hivatásunk tudatában többi országainkat és tartományainkat is alkotmányos jogokkal ruháztuk fel és ép azért a közös ügyek kezelésénél ezeknek alkotmányos befolyása immár nem mellőzhető.

Ez eszme vezérelt Minket 1860. évi october 20-án kelt Diplománk kiállításában, és jelenleg is azon erős meggyőződésben élünk, miszerint az abban körvonalozott közös ügyek közös alkotmányos kezeléséé Birodalmunk egységes létének és hatalmi állásának elutasíthatlan követelményévé vált, mely előtt minden egyéb tekintetnek háttérbe kell vonulnia.

A közös ügyek kezelésének módozatára

nézve 1861-ik évi február 26-án egy nyiltparancsot bocsátottunk közre, mely azonban több oldalról élénk aggodalmakat költött fel, minthogy pedig e kérdést nem az anyagi vagy erkölcsi kényszer fegyvereivel, sőt inkább a kölcsönös értesülés és szükségesség érzetéből folyó meggyőződés alapján hiszszük egyedül célszerűen megoldhatónak, f. évi sept. hó 20-án kelt nyilatkozványunkban fentebbi nyiltparancsunk hatályát ideiglenesen beállítottuk, és jelenleg valamint ezt, ugy az 1860. évi october hó 20-án kelt Diplománkat kedvelt Magyarországunk Rendeivel és Képviselőivel érett megfontolás, beható tárgyalás és elfogadás végett közöljük.

Nemcsak Magyarországunk helyesen felfogott érdekei, hanem a birodalom jóléte és biztonsága parancsolólag követelik ez ügynek közegyetértésen alapuló mielőbbi elintézését, hogy ekként egyes országaink alkotmányos szabadsága Népeink benső szövetkezése által tartósan biztosítva, szilárd alapokon fejlődhessék, és örövendes virágzásnak indulhasson.

Elvárjuk tehát kedvelt Magyarországunk hű Rendeitől és Képviselőitől, hogy érintett határozmányainkat a méltányosság békülékeny szellemében tárgyalandják, és ha az e részben felme-

rülő aggodalmak eloszlathatók nem lennének, egyedül oly módosítási javaslatot terjesztendnek Elénkbe, a mely Birodalmunk életfeltételeivel összhangzásba leend hozható.

Szoros összefüggésben sőt elválhatlan kapcsolatban áll e kérdés elintézésével az 1848-ki törvények azon részének átvizsgálata, illetőleg módosítása, mely a fejedelmi jogok hatályára és a kormányzat hatáskörére vonatkozik, a mi egybefügg, a minek egymásra kölcsönösen hatása van, ezt a gyakorlati elintézésben egymástól elválasztani nem lehet. Birodalmunk hatalmi állására, fejedelmi jogaink épségére, a társországok méltó igényeire való tekintetek ezen törvények változatlan életbeléptetésének lehetőségét kizárják. Bár alaki törvényességük kifogás alá nem eshetik, mégis uralkodói tisztünk és népeink valódi javai iránti köteleességünk érzete egyiránt tiltják, hogy a kölcsönös jogok és kötelmek viszonylatának egyidejü megoldása előtt királyi hitlevelünkben azoknak változatlan megtartását és végrehajtását elfogadjuk és biztosítsuk.

Szükség tehát, hogy az érintett törvények azon határozmányai, a melyek fejedelmi jogainkba ütköznek, vagy az ország kormányzatának alakját változtatják a nélkül, hogy azt a biroda-

lom létének feltételeivel és az ország ősi intézményein alapuló belszerkezetével összhangzásba helyezték volna, gondosan átvizsgáltassanak és célravezetőleg módosítottassanak. Eszközölhető lesz ekképen, hogy Mi is lelkiismeretünkben megnyugtatta, a kellőleg átídomított és az utókor számára maradandólag biztosított magyar alkotmányt királyi eskünkkel szentesítvén, feltehesük Szent-István Apostoli Elődünk szent koronáját, melybe kedvelt Magyarországunk boldogságát és Népeinek törhetlen szeretetét legragyogóbb ékszerként óhajtjuk beilleszthetni.

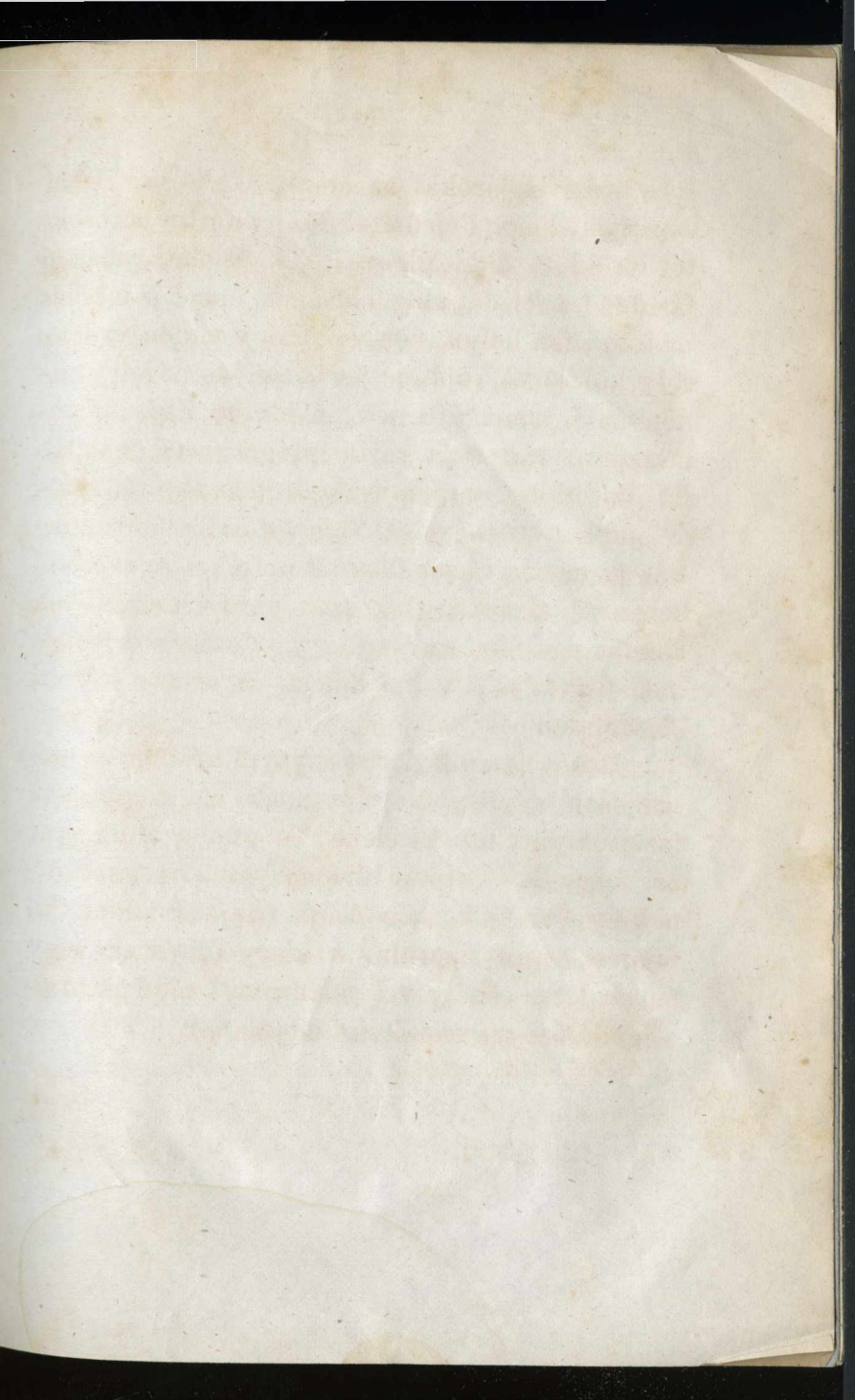
Mint Magyarország koronás királya nem késendünk azokon túl, miket már az 1861. évi ápril hó 2-ra egybehívott országgyűlés elébe terjeszténk, az országos Főrendek és Képviselőkkel még számos egyéb tárgyra nézve királyi előadásainkat közölni.

Oly tárgyak ezek, melyek a szellemi s anyagi érdekeket tág körben érintik, s melyeknek célszerű rendezése az ország érzékeny hátránya nélkül továbbra alig halasztható.

Az isteni gondviselés akarata nagy és nehéz feladásokat tűzött Elénkbe, komolyakat és tekintettel az alkotmányos életnek Birodalmunk nagy részében beállott szünetelésére, a felelősség su-

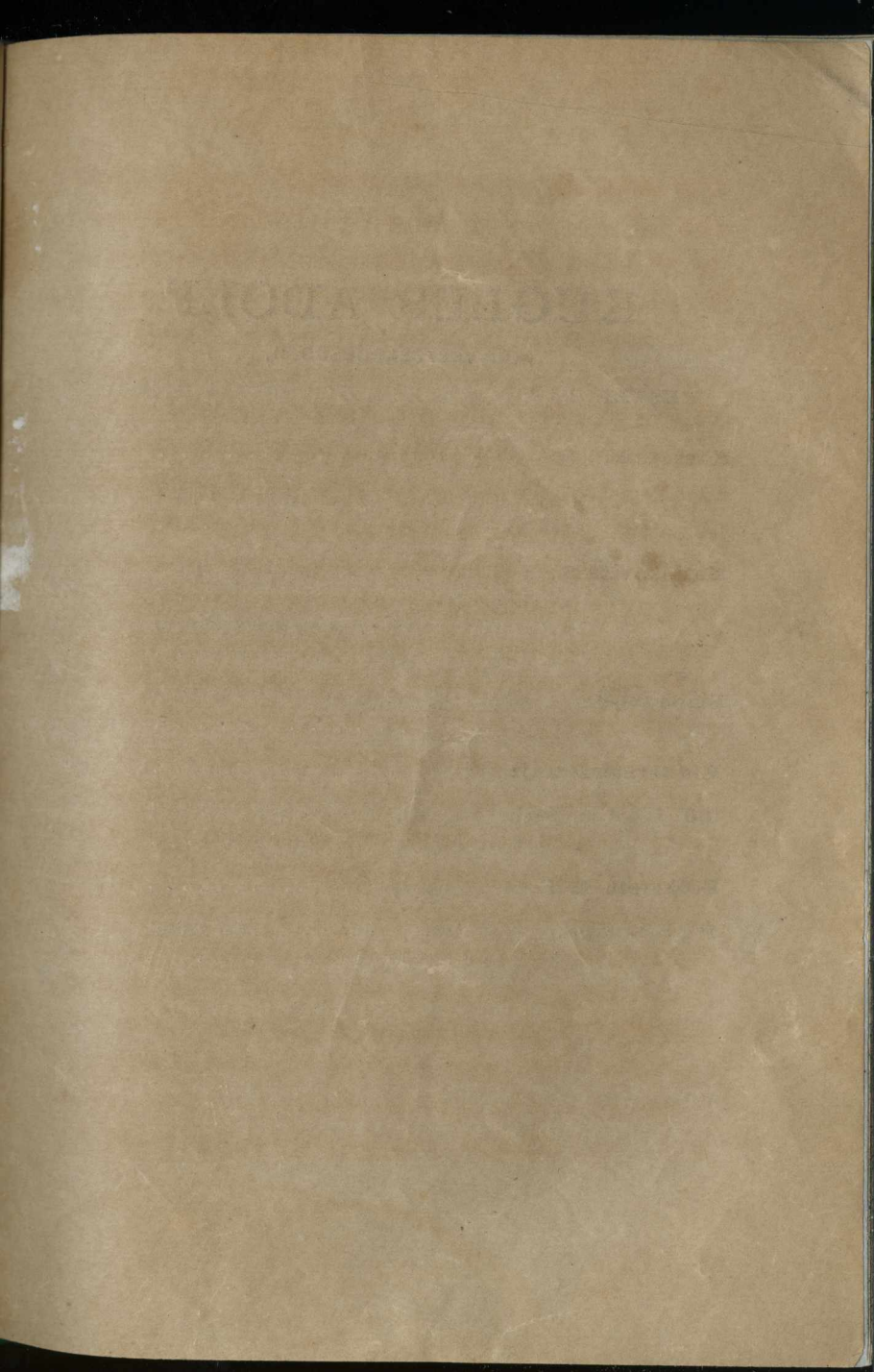
lyos terhével járókat az ország elébe is. Hinni szeretjük, hogy Fejedelmével egyetértve, az ösöktől öröklött áldozatkészséggel és öntagadással járulandó feladat megoldásához, annál is inkább, miután azon helyzetben van, hogy midőn erőt és suly kölcsönöz, saját erejét és sulyát növeli, midőn emel, önmagát emeli, midőn az Egész fennmaradását biztosítja, saját épségét tartja fenn. És ha sikerül egy viszontagságos időszak után Birodalmunkat a nehézségek legaggasztóbb fordulatain ez ország támogatásával szerencsésen vezetni keresztül, áldani fogjuk azon percet, mely abbéli elhatározásunkat szülte, hogy felköltsük újból és megszilárdítsuk a Fejedelem és ország közötti bizodalmat.

Biztos és szilárd reménnyel nézünk az országosan egybegyült Főrendek és Képviselők őszinte nyilatkozatai elébe, és midőn a magyar országgyűlést ezennel ünnepélyesen megnyitottak nyilvánítjuk, azon élénk óhajnak adunk kifejezést, vajha sikerülne a kiegyenítésnek nagy művét Isten segélyével valamennyi népeink megelégedésére szerencsésen befejeznünk.

... az ország...
... hogy Fajdelemvel egyetértve az ország...
... feladat megvalósításához, annál is inkább...
... hogy minden erővel...
... saját erejét és súlyát növelni...
... mindon az Egész...
... saját ügyét tartja fenn...
... egy viszonyosságok illőnek után...
... a nemességek legaggasztóbb fordulat...
... az ország...
... kezébe...
... hogy felkeltük...
... a Fajdelem és ország...
... gondjait...

... és...
... egybegyűlt...
... és...
... a magyar...
... meggyőzték...
... a király...
... népünk...
... a...
... a...

35
18

290
35

KUGLER ADOLF

könyvkereskedésében,

PESTEN (Dorotya-ut ca 3. sz. a.) megjelentek továbbá:

	frt	kr.
Kassay A. , Törvényeink betűrendben	—	—
— — Magyar öntügyvéd a nőket illető jogi kérdésekben.	—	—
Matlekovits S. , A földbirtok a nemzetgazdaság jelenlegi álláspontja szerint rendezve	1	40
— — Magyarország törvényei s országgyűléseink működése nemzetgazdasági tekintetben.	1	20
Emlézet , azaz: mikép lehet kitünő emlékező tehetséget nyerni	—	80
Kis természetrajz , 300-nál több színezett ábrával.	1	80
100 részint új, részint nagyban - természetesen észlelői gazdasági növény, összegyűjtötte M. F.	—	50
Beckstein L. E. , A gazdagság forrása	1	—
Jegyzéknaptár , ügyvédek, peresfelek, gazdák, iparosok és kereskedők számára 1866-ra	1	50

